

פעמיים נחמה בבקשה

ספר ישעיה פרק מ

נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם:

(ב) דברו על לב ירושלם וקראו אליה כי מלאה צבאה כי נרצה עונה כי לקחה מיד ידוד כפלים בכל חטאתיה:

ספר ליקוטי הלכות או"ח - הלכות נטילת ידיים לסעודה ובציעת הפת הלכה ו

(פב) וזהו בחינת נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, כי עקר הנחמה הוא הדעת הנ"ל. (ויכמו שמבאר בסוף התורה עתיקא סימן כא על פסוק זה) וזהו נחמו נחמו עמי. ואינו מפרש בפסוק למי הוא מזהיר נחמו נחמו, אך יכולין לומר שמזהיר את ישראל בעצמן שינחמו זה את זה וזהו נחמו נחמו עמי. כאומר אתם בני ישראל עמי נחמו נחמו עצמכם זה את זה

(75-76) ספר קול מבשר ח"ג - מנחם אב

א. הגיד הרבי ר' בונם זי"ע זצ"ל, טעם, שכל העולם מכנים את חודש אב - 'מנחם' אב. היינו, מנחם - לשון נחמה. ומה הוא מנחם? - את 'אב'. היינו, אלף בית. שמנחם הוא את האלפא ביתא. עד כאן דבריו. ובוא וראה, שכל הקינות דירמיה, הם באל"ף בי"ת כפול ומכופל. ולא מצינו זאת בכל הנביאים, אפס מעט בספר תהילים. גם ידוע, שכל הבריאה נברא באל"ף בי"ת. ואם כן, כשאר יהיה הגאולה בב"א, ויתוקן כל העולם במלכות שדי, אז יהיה הנחמה אל האל"ף בי"ת. וזה שנאמר, נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם. ואמרו במדרש, חטאו בכפלים, שנאמר, חטא חטאה כו'. ומתנחמים בכפלים, גם כן באל"ף בי"ת מכופל. גם, אל"ף - היא חכמה. בי"ת - היא בינה. גם התורה והבריאה. היינו, אנכי ה' כו' - באל"ף. והבריאה בבי"ת - בראשית. וזה בחינת ב' אותיות ראשונות. ובזה מתנחמים אנו, ובטוחים שבודאי יתמלא השם. וזה - מנחם אב. ומי יוכל לירד אפילו לקצת דעתו. [רמתים צופים, בתדבא"ז פרק ב', אות קי"א]:

ב. בשם אדמו"ר מו"ה שמחה בונם זצלה"ה זי"ע, למה מכנים את חודש אב "מנחם" אב? כי האותיות אלף בית המה מנחמים אותנו, כידוע. לכן מגילת איכה מסודרת לפי אלף בית, ובאלף בית משולש. כאשר אי אפשר הפירוד והסתלקות מישראל, כי אורייתא וקב"ה וישראל חד אינון, ודו"ק. [תורת כהן ליקוטים, דף קכ"ח ע"ב]:

הרב יואל כאהן - החוזר

פירוש 'נחמה בכפליים':

הפטרנו פותחת (ישע' מ, א) "נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם" וממשיך "דברו על לב ירושלים וקראו אליה . . כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה". נאמר על כך במדרש (איכ"ר סוף פ"א) "חטאו בכפלים דכתיב "חטא חטאה ירושלים", ולקו בכפלים דכתיב "כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה" ומתנחמים בכפלים דכתיב "נחמו נחמו עמי". (וצריך להבין: א) מה הפירוש חטא בכפליים, הלוא אם אדם חוטא פעמיים ח"ו – הרי אלו שני חטאים, אבל איך יתכן חטא ב"כפליים"? ב) גם, למה היה "לקחה בכפליים", שמשמע לכאורה שהעונש הוא כפול מן החטא, הלוא רק בשכר נאמר "מדה טובה מרובה כו" אבל לא בעונש ח"ו. ג) גם, איך שייך "נחמה בכפליים" – ממה נפשך: אם איננו מתנחם בפעם הראשונה כיצד יתנחם בשניה? ויש לבאר:

יהודי הוא "שלוחו של מקום" לתקן את עצמו ואת העולם. ועל שליח נאמר (קידושין מב, ב) "לתקוני שדרתיך ולא לעוותי" [=שלחתיך לתקן ולא לקלקל].

ולכן, יש שני דרגות בחטא ח"ו: א – כאשר שיהודי מחסר בקיום תורה ומצוות אז נהיה רק 'חטא' מלשון חסרון*, שחסר אצלו האור שהיה צריך להיות ע"י המצווה שחיסר. ב – אם בזמן הזה הוא גם קלקל ר"ל אז יש גם חטא כפשוטו, שלא זו בלבד שלא העלה את העולם (ע"י תומ"צ) אלא שעוד הורידו (ע"י החטא) – ואז הרי זה חטא בכפלים.

וכמו כן יש שתי דרגות בעונש ר"ל: בדרך כלל, מכיוון שמטרת העונש הוא לנקות לכלוך החטא שיהיה מרוצה לפני הקב"ה כמקודם – כמארז"ל (מכות פ"ג מט"ו) "כיון שלקה אחיך הוא" – אז "לקתה" סתם. אבל כשיש מצב של "חטאה בכפליים" – אז יש צורך ב"לקתה בכפליים", שזהו עונש כזה שמונע את האדם מתורה ומצוות, לדוגמא כמארז"ל (יומא לט, רע"א) "המטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה", או ע"י עניות ח"ו ש"דקדוקי עניות המעבירין את האדם על דעת קונו" (עירובין מא, ב). ויוצא שלא זו בלבד שנענש על החטא אלא עוד נגרם לו לעשות עברת אחרת – ואז הרי זה לקתה בכפליים. והדרך להחליץ מהעונש הכפול – היא ע"י חריגה מהסדר הרגיל והטבעי (שאז חטא כפול מחייב עונש כפול), וזהו ע"י עמידה בניסיונות – שעל ידי זה האדם מתרומם למעלה מהטבע והרגילות שלו, ואז גם הקב"ה מתנהג איתו למעלה מהסדר והרגיל כלומר, מכיון שהוא גילה את כוחותיו הפנימיים, ע"י שהבין שהקב"ה מסתתר בתוך הנסיון רק כדי לרומם אותו (נסיון מלשון "ארים נסיו") – אז גם הקב"ה מגלה לו את הנחמה ה'פנימית' שלמעלה מסדר העולם והיא באופן של בלי גבול (כי לשון כפל מראה על בלי גבול; ראה ב"מ לא, א בעניין "השב תשיכם") – נחמה בכפליים.

אגרות הרבי

אפשר שפסקא הבאה להלן צריכה היתה לבוא בראש המכתב, והיא - בקשת סליחה על שפתחתי מכתבי בלי להקדים תוארים וכו'. וגם בזה סמכתי על מה שתיארו לפני ממדותיו ותכונות נפשו אשר יבין לדעי.

מיום הלכי ל"חדר" ועוד קודם לזה התחיל להתרקם בדמיוני ציור גאולה העתידה - גאולת עם ישראל מגלותו האחרון, גאולה כזו ובאופן כזה שעל ידה יהיו מובנים יסורי הגלות הגזירות והשמדות. וכחלק מעתיד מזהיר זה וכחלק מגאולה זו יהי "נשיא זה מלך, לא נשיא שבט - אלא שאין על גביו אלא ה' אלקיו" (הוריות יא, סוף ע"א), והכל יהי באופן אשר בלבב שלם ובהבנה מלאה - "יאמר ביום ההוא אודך ה' כי אנפת בי". ולכן כל כך קשה לי להשתמש בתואר זה בקשר עם בני ישראל בעת אשר יעקב קטן הוא ובני ישראל "דווים דחופים סחופים ומטורפין ויסורין באים עליהם". יכולתי להשתמש במלה זו מן השפה ולחוזק, אבל כיון ששמעתי אשר כ' "אמתי הוא - לא רציתי לכזב" בנפשי, ואתו הסליחה.

(1) ספר ישעיה פרק נד

(2) בְּרַגְעַ קָטָן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבְּצֶךָ:

בְּשִׁצְפָּה קֶצֶף הַסְתַּרְתִּי פָּנַי רַגַע מִמֶּךָ וּבְחֶסֶד עֹלָם רַחַמְתִּיךָ אָמַר גְּאֻלְךָ יְדֹדְךָ